

Лекція №1

Тема: Предмет, мета та завдання методики викладання психології.

Питання

1. Методика викладання психології як наука.
2. Предмет, об'єкт, цілі і завдання викладання психології.
3. Основні вимоги до методики викладання психології.

Список літератури

1. Бадмаев Б.Ц. Методика преподавания психологии / Б.Ц.Бадмаев. - М.:Гуманитарный изд. центр ВЛАДОС, 2001. - 304с.
2. Ляудис В.Я. Методика преподавания психологии / В.А.Ляудис. - СПб.:Лидер, 2007. - 192с.
3. Панибратцева З.М. Методика преподавания психологии / З.М.Панибратцева. - М.Знание, 1979. - 253с.

1. Методика викладання психології як науки.

У наш час психологія викладається практично у всіх вузах, коледжах і середніх школах. Незважаючи на істотні відмінності в обсязі і глибині вивчення курсів, у специфічній спрямованості їх змісту для підготовки різних фахівців, всім викладачам психології однаково необхідно одне - володіння методикою її викладання.

Кожен викладач цікавиться методичною літературою по-різному. Одні беруть з неї практично все, а більш досвідчені ставляться до такої літератури вибірково. В якості головного результату навчання маються на увазі саме знання, а не особа, здатна творити, створювати нові знання у своїй професійній області, постійна участь в процесі діяльності самостійно.

Зрозуміло, що така організація навчання потребує переорієнтування: з націленості її на запам'ятовування готових знань необхідно перейти на формування особистісних новоутворень, уміння творчо вчитися, переробляючи наукові знання та громадський досвід стосовно потреб практики.

Якщо це так, то саме навчання, викладання навчальних дисциплін має спиратися на методологічний принцип діяльного підходу, при реалізації якого не викладач вчить, а студент навчається сам в процесі власної діяльності. Чим активніше пізнавальна діяльність учня, тим вище ефективність засвоєння.

Роль викладача в цих умовах перетворюється в роль організатора навчальної діяльності студента, а не людини, яка в буквальному сенсі вчить його, передаючи в ході викладання свої знання. Викладач організовує навчальну діяльність студента таким чином, щоб він не пасивно сприймав і поглинав текст навчального матеріалу або слова викладача, а активно мислив, мав необхідну наукову інформацію з того чи іншого джерела. Тому викладач є організатором навчальної діяльності студента і на лекції, і в процесі самостійної роботи, і на практичних та лабораторних заняттях. Завдяки такій організації студент виступає не пасивним споживачем інформації, а активним її "добувачем" і виробником.

Методика викладання психології підноситься як використання активних методів на всіх заняттях зі студентами з вивчення та засвоєння психології. Методика викладання психології повинна враховувати особливості об'єкта впливу - студента. Цей студент, як правило, є першокурсником, так як психологія зазвичай починає викладатися з першого курсу.

Психологія починає вивчатися як раз в період звикання вчорашнього школяра до студентської самостійності. І не враховувати цих особливостей настрою і поведінки першокурсника методика її викладання не може.

Поряд із зазначеними негативними явищами великий вплив факторів позитивних. У першокурсника сильна така мотивація, як пізнавальний інтерес до всіх наук, про яких він давно чув, але з якими вперше зустрічається на власні очі у вузі.

Психологією цікавиться більшість студентів. Спочатку тому, що, вивчаючи її, пізнає самого себе, а потім починає розуміти, що знання про психологію людини він може використовувати у своїй майбутній практичній роботі з людьми - учнями, колегами, підлеглими і навіть начальниками. Такий позитивний фактор, як інтерес студентів до вивчення психології, звичайно, не можна не використовувати в методиці викладання предмету. Більш того, наявний у студента інтерес до психології повинен стати опорою в завоюванні авторитету викладача, який зацікавлений підтримувати цей інтерес, розвивати і поглиблювати його.

Засвоєння знань студента може скластися тільки завдяки змістовній співпраці з викладачем. Тому методика викладання психології не може не стосуватися і методів навчання студентів вміння вчитися, вмінню вивчати саме психологію як наукову дисципліну. Таким чином, викладач з перших своїх лекцій і далі під час спілкування зі студентами повинен постійно розкривати перед ними психологічні закони засвоєння знань, тим самим, знайомлячи з психологією навчання на практиці.

2. Предмет, об'єкт, цілі і завдання викладання психології.

Методика викладання психології відноситься до числа педагогічних дисциплін і, як і будь-яка педагогічна дисципліна, повинна спиратися на психологічні закони навчання і виховання. Психологія навчання - це основа методики викладання психології не тому, що мова йде про викладання конкретно саме психології, а взагалі про викладання як такий, якого б предмета воно не стосувалося.

З точки зору педагогічної психології необхідно розрізнити діяльність того хто навчає - викладачі, вчителі та діяльність того хто навчається - студента, учня. Навчальна діяльність студента робить його спеціалістом вищої кваліфікації, а діяльність викладача покликана забезпечувати найбільш раціональні шляхи перетворення студента в спеціаліста.

Ось чому для науково обгрунтованої методики викладання необхідно розглянути психологічні умови ефективності навчальної діяльності студента, зокрема, розкрити психологічні механізми засвоєння знань, оволодінні людиною навички та вміння виконувати ту професійну діяльність, до якої він готується.

Методика викладання психології - це наука не про те, як вчити студентів, а про те, як зацікавити навчанням, захопити нею і навчити вчитися самостійно і творчо.

Методика повинна спиратися на психологічну теорію навчання. Отже, будь-який навчальний предмет повинен викладатися в згоді з законами засвоєння знань, відомими в психології навчальної діяльності. Що стосується самої психології, то було б дивно будувати методики її викладання тільки на

емпіричному досвіді, без суворого обліку психологічних закономірностей засвоєння знань, умінь і навичок, формування пізнавального інтересу, інтелектуальних здібностей студентів і багато чого іншого, що має сучасна психологічна теорія навчання і розвитку.

Об'єктом впливу є особистість (курсант, студент).

Предметом є

- психологічна діяльність студента;
- психологічна теорія навчальної діяльності студента;
- активні методи навчання;
- теорія навчання і викладання у Внз;
- методика викладання.

Вивчення студентами будь-якої науки підкорено однієї цілі - навчитися підходити до життєвих явищ, до практичних завдань з наукових позицій, тобто зі знанням справи, вивченого всебічно. Стосовно психології це означає, що студентові її потрібно вивчити з метою отримання наукової орієнтування в психології людини, щоб розуміти і пояснювати особливості її проявів у діях, вчинках, поведінці реальних людей. Це що стосується щодо студентів. А що стосується викладача, то його діяльність має свою специфічну, відмінну від студентської, мета. У студента мета - вивчення науки, а у викладача - її впровадження. Ці цілі, в кінцевому рахунку зливаються.

Таким чином, мета вивчення студентом психології та мета викладання сходяться в кінці навчання студента в його результаті: у формуванні у нього вміння практично керуватися науковими психологічними знаннями при реальній взаємодії з іншими людьми, що, у свою чергу, якраз і передбачає формування вміння мислити психологічно.

Завдання методики викладання психології:

1. Розглянути і вивчити психологічні умови ефективності навчальної діяльності;
2. Впроваджувати в практику активні методи навчання;
3. Організація спільної діяльності викладача та учнів;
4. Викладання у внз повинна бути ні чим іншим, як розвиваючим навчанням.

Проблеми МПП:

- недолік в підручниках;
- відсутність Video бази;
- немає зв'язку теорії і практики.

3. Основні вимоги до методики викладання психології.

Ці вимоги зводяться до наступного:

1. Методи і прийоми навчання повинні стимулювати активну пізнавальну, особливо розумову діяльність, кого навчають.

2. Контроль ходу навчання та оцінки його результатів повинні проводитися не з таким формальним і випадковим показниками, як уміння учня відтворювати ті або інші завчені знання, а за більш істотним - вміння використовувати знання при аналізі та оцінці реальних явищ, поясненню яких служать ці знання.

3. Навчання не повинна зводитися до повідомлення наукових знань у готових формулюваннях для пасивного сприйняття і безпосереднього запам'ятовування їх студентами, а представляти навчальні завдання, які студенти повинні навчитися вирішувати.

4. Методика навчання повинна будуватися з урахуванням того, що знання, вміння та навички, перш ніж стати такими, тобто бути засвоєними, повинні пройти відпрацювання у зовнішньому, матеріальному плані, стати внутрішнім надбанням особистості.

Лекція №2

Тема: Психологія навчальної діяльності (2 години).

Питання

1. Поняття, зміст і принципи навчальної діяльності.
2. Формування навчальної діяльності.
3. Поняття теорії навчання у психології.
4. Викладання у виш- розвиваюче навчання.

Список літератури

1. Бадмаєв Б.Ц. Методика преподавания психологии / Б.Ц.Бадмаев - М.:Гуманит.изд. центр ВЛАДОС, -2001 - 304с.
2. Ляудис В.Я. Методика преподавания психологии / В.Я.Ляудис - СПб,,: Лидер, 2007 - 192 с.
3. Карандашев В.Н. Методика преподавания психологии / В.Н.Карандашев - СПб,,: Питер, 2006 - 163 с.
4. Панибратцева З.М. Методика преподавания психологии / З.М.Панибратцева - М.:Знание, 1997 - 192 с.

1. Поняття, зміст і принципи навчальної діяльності.

Психологія навчання вивчає широке коло питань, що охоплюють процес придбання і закріплення способів діяльності особистості, в результаті якого формується індивідуальний досвід людини - її знання, вміння та навички. Вчення супроводжує все життя людини, так як вона отримує знання від самого життя, пізнаючи при будь-якій взаємодії зі світом щось нове і вдосконалюючи способи задоволення своїх потреб.

З точки зору діяльнісного підходу психологія розглядає організовані форми навчання як навчальну діяльність, має свою специфіку, що відрізняє її від інших основних видів діяльності - праці та ігри. Головна її особливість полягає в тому, що вона становить основу будь-якої іншої діяльності, так як вона готує до неї людину.

Навчальна діяльність як наукове поняття в психології не має однозначного визначення. У трактуванні "класичної" психології і педагогіки - це "провідна діяльність в молодшому шкільному віці", "особлива форма соціальної активності".

У трактуванні Д. Б. Ельконіна і В. В. Давидова навчальна діяльність - це один з видів діяльності учнів (школярів і студентів), спрямований на засвоєння теоретичних знань і сприяє інтенсивному розвитку мислення. Навчальну діяльність не можна ототожнювати з процесами засвоєння різноманітних знань і способів дій, які відбуваються під час трудових, ігрових, спортивних та інших занять. Вона, на відміну від цих процесів, позначається загальним терміном "навчання". Навчальна діяльність є частиною, специфічним різновидом навчання, яка спеціально організовується, щоб учень, здійснюючи її, удосконалював самого себе.

Важливим компонентом навчальної діяльності є навчальне завдання. В процесі його рішення відбуваються певні зміни у особистості, що навчається. Навчальне завдання може вважатися виконаним тільки тоді, коли сталися заздалегідь задані зміни в суб'єкті. У процесі навчальної діяльності учні переймають досвід старшого покоління.

Навчальна діяльність має таку загальну структуру потреба - завдання - мотиви - дії - операції.

Про необхідність суворого розрізнення навчальної завдання і різного виду практичних завдань, які виникають протягом життя, не раз писали психологи.

Сам процес рішення учням завдань - це і є навчальні дії, до складу яких входять наступні елементи:

- а) постановка навчального завдання викладачем перед учнями або самим учнем перед собою;
- б) прийняття завдання учнем до вирішення;
- в) перетворення учнем навчальної задачі з метою виявлення в ній деякого загального відношення досліджуваного предмета (пізнавання загального в даній конкретній задачі);
- г) контроль за виконанням попереднього дії, щоб правильно перейти до подальшої дії;
- д) оцінка (самооцінка) успішності виконання всіх дій як результату засвоєння загального способу вирішення навчальної завдання.

Послідовне виконання всіх зазначених елементів кожної навчальної дії і складає в цілому навчальну діяльність студента.

2. Формування навчальної діяльності студентів.

Перед викладачем психології в вузі стоїть першочергове завдання - формувати навчальну діяльність студента, або, простіше кажучи, навчити його вчитися психології. Не навчившись самостійно вчитися, не вміючи "жити своїм розумом", студент постійно буде сподіватися на отримання готових знань з вуст викладача, орієнтуватися на заучування і механічне запам'ятовування наукових положень з книг і не буде робити жодної спроби застосовувати ці положення до практичних справах. А це означає, що він не навчиться психологічно мислити і грамотно- будувати взаємини з людьми.

Як формувати навчальну діяльність? Це означає - навчити кожного студента вчитися психології правильно. Однак що входить в зміст поняття "правильно вчитися"? У психологічному аспекті проблема стоїть так: яким чином раніше невідоме, що знаходиться поза свідомості учня, засвоюється їм, стає відомим, перетворюючись з об'єктивного в суб'єктивне, з матеріального у ідеальне? Відповідь на це питання і вкаже шлях до правильного навчання.

Розробкою даної проблеми у вітчизняній психології зайнялися в 50-х роках П.Я. Гальперін і його учні, почавши дослідження процесу становлення розумової дії. Пошук відповіді на питання: "Яким чином зовнішнє, що знаходиться поза свідомості людини, стає внутрішнім, розумовим, тобто перетворюється в надбання його свідомості, приналежністю його розуму?" -

поступово привів до висновків, що склали концепцію планомірного поетапного формування розумових дій П. Я. Гальперіна.

Ця концепція має широке загальнопсихологічне значення, оскільки включає в себе не тільки відповідь на поставлене вище питання, але і вчення про предмет психології як орієнтовної діяльності; знання про еволюції людської психіки, що має принципову відмінність від психічного розвитку тварин; вчення про види і форми психічної діяльності (сприйняття, уваги, мислення і т. д.) і закономірності їх формування; і, нарешті, вчення про закономірності формування основних елементів психічної діяльності - ідеальних дій і образів, тобто про становлення розумових дій та понять, що на мові педагогіки позначається як "знання - уміння - навички". Це останнє та представляє найбільший інтерес як теоретична основа правильного, психологічно обґрунтованого навчання, і в літературі вчення це відомо як "теорія поетапного формування розумових дій".

Згідно з цією теорією навчання розглядається як діяльність, що формує осмислені дії. "Осмислені дії становлять основну одиницю всякої пізнавальної і практичної діяльності людини, формуючись в індивідуальному досвіді, зазнаючи ряд змін і стаючи бажані (або небажані) властивості"¹.

Психологічна концепція поетапного формування розумових дій, реалізована в конкретні методики навчання, дозволяє прискорити процес навчання: отримання кінцевого результату у вигляді вміння учня діяти безпомилково в" формованій діяльності настає за порівнянні зі звичайними термінами набагато швидше (іноді на порядок). А міцність і якість формованих знань, умінь і навичок також вище звичайного, і, головне, при цьому не потрібно ніяких додаткових матеріальних, фінансових і людських (кадрових) ресурсів.

Ідея розвиваючого навчання була в ті роки втілена в програму початкової школи (засвоєння її досягається за три роки, а не за чотири) і в програми окремих предметів, що вивчаються у 8-их класах. В учнів експериментальних класів, що навчаються по системі Ельконіна-Давидова, "характеристики процесів формування навчальної діяльності, інтелектуального розвитку, розвитку учнівських колективів і особистості якісно відрізняються від характеристик цих процесів в умовах традиційного навчання і в основному збігаються з характеристиками, передбачених проектом системи розвиваючого навчання". Ці характеристики результатів навчання при традиційній системі

навчання зазвичай не плануються, не виявляються і не оцінюються як ефект навчання.

Якщо загальна теорія розвиваючого навчання розуміє під метою навчання формування мислення ("школа повинна навчити мислити"), то теоретики проблемного навчання розробляють конкретні шляхи і методи розвитку мислення учня за посередництвом постановки його в проблемну ситуацію та організацію його розумової діяльності по виходу з неї, тобто шляхом навчання вирішення виниклої перед ним проблеми.

Вчитися мислити - значить дозволити протиріччя між знаннями, якими володіє учень, і знаннями, яких у нього немає, але які потрібні для вирішення виникаючих перед ним пізнавальних завдань. Головним достоїнством проблемного навчання вчені-педагоги вважають його функцію, активізацію пізнавальної діяльності.

Психологи Т. В. Кудрявцев і А. М. Матюшкін уточнюють цю думку: "Проблемне навчання не зводиться лише до активізації засвоєння знань шляхом постановки перед учнями проблем... Сучасні знання психології мислення дозволяють не тільки ставити перед учнями проблеми, але і створювати умови для управління їх рішенням". Отже, з психологічної точки зору особливість проблемного навчання не тільки у включенні учнів у процес вирішення завдань-проблем, але і в навчанні їх процесу вирішення таких проблем на основі знання психологічних закономірностей мислення.

Який зміст вкладається до ці поняття?

Проблема (від греч. - *problema* - завдання, завдання) - теоретичні та практичні питання, на які немає готової відповіді, і тому потребує вивчення, дослідження, щоб знайти відповідь. Зазвичай проблеми встають перед людиною об'єктивно: виникає якась нова задача, яку неможливо вирішити відомими ("старими") методами, і тоді вступає в дію наукова думка.

Проблемна ситуація - це психологічний стан суб'єкта при його зустрічі з проблемою, явно чи смутно усвідомлений їм як інтелектуальне утруднення, що заважає йому негайного вирішення пізнавального або практичного завдання і вимагає пошуку нових знань або нових способів дій, що дозволяють зняти виниклу проблему.

Таким чином, об'єктивно існуюча перешкода може виступати або не виступати перед людиною як проблемна ситуація. Адже мислення "включається в роботу", коли суб'єкт чітко усвідомлює проблемну ситуацію, сприймаючи її як

деяке протиріччя, без вирішення якого неможливо виконати завдання, досягти поставленої мети.

Досить часто буває так, що смутно усвідомлене утруднення поступово переходить в проблемну ситуацію і спонукає суб'єкта діяльності шукати вихід з неї через отримання нових знань, придбання нового способу дій, тобто викликає пізнавальну активність особистості, стимулює мислення. Психологами було давно помічено, що мислення зазвичай починається з проблеми або питання, з здивування або з суперечності.

Правильне навчання, тобто навчання, відповідає вимогам навчальної діяльності, приводить в результаті не до простого накопичення знань та вмінь, а вміння мислити з допомогою знань, тобто дає розвиток інтелектуальних здібностей. Для досягнення такого результату і викладачеві необхідно добре знання психологічної теорії навчальної діяльності і методики формування цієї діяльності у студента.

3. Поняття теорії навчання у психології.

Теорія навчання - це розділ педагогічної психології, теоретично і експериментальна вивчаючий психологічні умови ефективності взаємодії вчителя (викладача) і учня (студента). Навчання - процес двосторонній, що включає як діяльність учня, так і діяльність викладача. Таким чином, теорія навчання може розглядатися як система наукових принципів, узагальнюючих і пояснюючих практичний досвід і закономірності успішної взаємодії викладача та студента, вчителя та учня в процесі навчання.

Теорія навчання відноситься головним чином до діяльності викладача. Однак вона не зводиться до пояснення викладання навчального предмета як оптимального підношення навчального матеріалу.

Психологічна теорія навчання у вітчизняній психології розроблялася на початку 30-х років і була вперше сформульована Л. С. Виготським як проблема співвідношення навчання і розвитку, де провідну роль було визнано за навчанням. Навчання повинне йти попереду розвитку, вести його за собою. З тих пір теорія навчання в нашій країні розвивалася в тісному зв'язку з вченням про закони та закономірності розвитку психіки і виступає зараз як єдина теорія навчання й розвитку.

Хоча єдиної цілісної теорії навчання у вітчизняній психології не існувало, але був накопичений великий дослідницький матеріал, який дозволив в 60-х

роках Д. Б. Ельконіну, В. В. Давидову, Л. В. Занкову, Ш. А. Амонашвілі і ін. зі своїми учнями почати широкомасштабне і довготривале теоретичне і експериментальне психолого-педагогічне дослідження проблем розвиваючого навчання в області початкової та середньої освіти.

Дослідження дозволили експериментально підтвердити і обґрунтувати раніше висунуте і прийняте психологами теоретичне положення Л. С. Виготського про провідної ролі навчання в розумовому розвитку дітей і розробити цілісну теорію розвиваючого навчання.

Відповідно до цієї теорії, в початкових класах школи вмістом розвиваючого навчання є теоретичні знання, методом - організація спільної навчальної діяльності молодших школярів (перш за все, мається на увазі організація вирішення ними навчальних завдань), а продуктом такого навчання є розвиток головних психологічних новоутворень, властивих молодшого шкільного віку.

Що стосується продукту вузівського навчання, то це має бути фахівець вищої кваліфікації, серед професійних та особистісних якостей якого виняткове місце займають інтелект і моральність, що є результатом розвиваючого впливу навчання.

Теорія розвиваючого навчання принципово відрізняється від теоретичних поглядів на навчання, існуючих в психології, в яких розвиток розглядається або у відриві від навчання або зводиться до навченого.

Отже, розвиток особистості відбувається не спонтанно, не "природним" шляхом, не залежних від суб'єктивної діяльності людей, а під впливом навчання - хорошого або поганого, організованого або стихійного. Але гарне навчання - це правильно організоване навчання, і воно дає більший розвиваючий ефект. Тому наукова організація навчання на базі психологічної теорії розвиваючого навчання є головним завданням методики викладання будь-якої науки у вузі і, звичайно, психології.

4. Викладання у вnz - розвиваюче навчання.

Навчання у вnz принципово відрізняється від навчання в початковій і середній школі і тим більше від навчання дошкільників не тільки зовні, організаційно, але і внутрішньо, психологічно.

Студент піднімається в своїй, навчальної діяльності на нову, ще більш високу ступінь - від навчання під керівництвом і повсякденним контролем вчителя переходить до самостійного освоєння наукової картини миру, опановує

методом навчання і самонавчання. Тут викладач лише допомагає йому розгорнути свій творчий потенціал, ставлячи перед ним навчальні задачі, що вимагають для свого рішення дослідницького підходу.

Навчальна діяльність студента вна побудована так, що не викладач, а він сам робить себе фахівцем вищої кваліфікації.

Яка ж роль педагога? Викладати свій предмет, навчальну дисципліну. Однак що таке викладання, якщо розглядати його в психологічному аспекті? Якщо студент у навчальній діяльності сам себе творить як майбутнього фахівця вищої кваліфікації, то, здавалося б, на частку викладача нічого не залишається. Але це, звичайно, не так. Зрозуміло, викладач для студента не поводитир і навіть не той шкільний вчитель, який вчив нинішнього студента з першого по одинадцятий клас. Викладач не в буквальному сенсі вчить студента науці, а пояснює, як йому вчитися самостійно, причому не тільки читати наукову літературу, але і самостійно мислити, навіть слухаючи лекції.

Словом, викладач допомагає студенту виробити відповідні вміння навчатися самостійно, а значить, трохи інакше, ніж у школі. (Правда, і в школі вже потрібно формувати навчальну діяльність по-новому, але в більшості шкіл завдання поки не ставилася.)

Саме вміння самостійно вчитися, знаходячи потрібні для діяльності знання, і являє собою плід розвиваючого навчання, коли студент не тільки багато довідається, але і розвивається як професіонал, як особистість активна, шукаюча, творча.

Найважливіша умова для розвиваючого навчання, як вважають його теоретики, полягає в отриманні навчального матеріалу. Навчання студента (психології, зокрема) буде забезпечувати більш високий інтелектуальний розвиток студентів, розвиток високих професійних якостей тільки тоді, коли буде випереджати рівень їх розвитку на цей момент. "Тільки те навчання є гарним, - писав К.С. Виготський, - яке забігає вперед розвитку... Будь-яке навчання є джерелом розвитку, що викликає до життя ряд таких процесів, які без нього взагалі виникнути не можуть"

Таким чином, головне в змісті розвиваючого навчання - це теоретичні знання, а їх засвоєння студентами вимагає такої методики, яка враховує основні особливості; відрізняють їх від буденних, життєвих знань, а так само наукових знань, званих емпіричними.

Одна з найважливіших особливостей розвиваючого навчання - це орієнтованість на кінцевий результат - на формування головних психологічних

новоутворень, насамперед розумового розвитку учнів, здатності творчо підходити до наукових та практичних проблем. Навчання, що орієнтується на кінцевий продукт у вигляді головних психологічних новоутворень, є розвиваюче навчання, а методи його здійснення названі інноваційними (інновації - це новоутворення).

Як показали дослідження, в процесі розвиваючого навчання поряд з розвитком інтелектуальних або психічних якостей особистості спостерігаються факти розвитку учнів моральних якостей, тобто тих якостей, які є, здавалося б, "привілеєм" не навчання, а виховання. Ці факти не випадкові, а закономірні і свідчать про виховує ролі розвиваючого навчання.

Отже, розвиваюче навчання - це головним чином теоретичні знання, які завдяки методу колективної дискусії (спільної діяльності викладача і студентів) забезпечують розвиток інтелекту, розумових здібностей студентів.

Кінцевим продуктом розвиваючого навчання може бути поряд з розумовим розвитком і розвиток моральне як освіта в учнів нових "особистих сенсу життя", нових мотивів і потреб, що буде свідченням виховує характеру цього навчання.

І, нарешті, викладання психології в ВНЗ не повинно бути ні чим іншим, як розвиваючим навчанням.

Лекція №3

Тема: Активні методи навчання.

Питання

1. Психологія активних методів навчання.
2. Методи програмованого навчання.
3. Методи проблемного навчання.
4. Методи інтерактивного навчання.

Список літератури

1. Бадмаев Б.Ц. Методика преподавания психологии / Б.Ц.Бадмаев. - М.:Гуманитарный изд. центр ВЛАДОС, 2001. - 304с.
2. Ляудис В.Я. Методика преподавания психологии / В.А.Ляудис. - СПб.:Лидер, 2007. - 192с.
3. Панибратцева З.М. Методика преподавания психологии / З.М.Панибратцева. - М.Знание, 1979. - 253с.

1. Психологія активних методів навчання.

Що складає основу психологічної теорії навчання?:

а) вчення в його організованих формах є активна діяльність самого учня - навчальна діяльність, де викладач виступає в ролі організатора цієї діяльності;

б) предметом і результатом навчальної діяльності є сам суб'єкт діяльності (учень), який піддається перетворенню завдяки діяльності і який в кінці навчання постає в зміненому вигляді;

в) основним показником успішної навчальної діяльності, її результатом є вміння учня мислити, творчо розв'язувати пізнавальні та практичні завдання, вільно і самостійно орієнтуватися в наукових та практичних проблемах, а знання при цьому служать матеріалом і засобом мислення;

г) одиницею навчальної діяльності є навчальне завдання, що відрізняється від всіх інших дій;

д) процес навчальної діяльності є дії учня за рішенням навчальних завдань у зовнішньому предметному плані з поступовим перенесенням цих дій у внутрішній, розумовий план, тобто перетворення їх на його власні знання, уміння і навички;

е) засвоєння знання, уміння і навички - це розумові дії, які відбуваються індивідом у внутрішньому плані свідомості, без опори на зовнішні способи, і являють собою перетворені в результаті навчальної діяльності «колишні» зовнішні предметні дії.

Таким чином, основа психологічної теорії навчання - це активна пізнавальна діяльність самого учня, що приводить до формування уміння творчо мислити, використовуючи придбані в процесі діяльності знання, навички та вміння.

Методика викладання може бути дієвою тоді, коли вона будується на методах і прийомах, які активізують діяльність самого учня, перш за все розумову, і служить розумовому розвитку особистості. Саме активні методи навчання і є відповідь дидактики на потребу природних законів засвоєння знань, відкритих психологічною наукою, і саме вони забезпечують затвержені системи розвивального навчання у вузі.

З точки зору психології їх можна розділити на «три групи методів»:

- Методи програмованого навчання;
- Методи проблемного навчання;
- Методи інтерактивного (комунікативного) навчання.

2. Методи програмованого навчання.

Програмоване навчання з його специфічними методами зародилося в 50-х роках у США (Б. Ф. Скіннер) і відповідало ідеї підвищення ефективності управління процесом навчання при використанні для цього сучасних досягнень експериментальної психології. Передбачалося перебудувати традиційне навчання за рахунок уточнення цілей, завдань, способів вирішення, форм

контролю і заохочення навчальних дій учнів і надання цим діям характеру чітких операцій, доступних управління. Коротше кажучи, програмоване навчання уточнюються цілі і завдання навчання і операціонує навчальну діяльність, що призводить до вирішення цих завдань та досягнення поставлених при цьому цілей.

Яка особливість програмування навчання відповідно до даної теорії?

Психологічна структура будь-якої діяльності - це її ціль, засоби її досягнення і кінцевий результат, в якому реалізується мета. Програмоване навчання діяльності - це необхідність вибрати певні засоби для досягнення мети і організувати керований процес виконання цієї діяльності, щоб учень зміг довести її до отримання задуманого (наміченого у цільовій настанові) результату.

Яким чином це здійснюється?

Діяльність (будь-яка) складається з двох частин: орієнтовної і виконавчої. Навчити людину новій діяльності - це значить створити в її свідомості орієнтовну основу (знання, уявлення про діяльність) для правильного виконання її виконавчої частини.

Для навчання безпомилкового виконання виконавчої частини незнайомої дії учневі вручається схема орієнтовної основи дії (ООД) з докладним зазначенням порядку виконання всіх операцій у потрібній послідовності і з потрібною якістю.

Схема ООД і є жорстка програма навчання виконання дії. Але цього недостатньо. Крім цього, учню необхідно дати навчальні завдання, вирішуючи які, він буде виконувати зазначене дію в самих різних варіаціях, що диктуються різноманітністю умов поставлених завдань.

Ці задачі складають другу частину програмування навчання: якщо за схемою ООД учень орієнтується в загальній логіці виконання діяльності, то ретельно підібрана система задач моделює різноманітні умови виконання даної діяльності, тобто орієнтує його в різноманітті цих умов, обмежених тим не менш конкретною метою діяльності, втілювалася в її кінцевий результат.

Отже, основними методологічними засобами програмованого навчання, організованого у відповідності з теорією поетапного формування розумових дій, є:

1) схема орієнтовної основи дії (ООД), що дозволяє учню безпомилково (правильно, по суті і в потрібній послідовності) виконувати освоєвані дії (і діяльності в цілому);

2) набір навчальних завдань, що моделюють найрізноманітніші ситуації, складаються в реальній дійсності при виконанні даної діяльності.

Учень вирішує ці завдання, спираючись на схему ООД. Всі навчальні завдання можна розділити умовно на три типи: предметні, логічні і психологічні.

3. Методи проблемного навчання.

Постановка учнів в проблемну ситуацію - це і є створення для нього інтелектуальної труднощі, впоратися з якою він може тільки з допомогою мислення.

Для того, щоб зрозуміти про суть проблемного навчання необхідно ознайомитися з такими основними педагогічними поняттями, як *проблемне завдання, проблемне питання, проблемне завдання, проблемність як принцип навчання.*

Проблемна задача - це дидактичне поняття, що означає навчальну проблему з чіткими умовами, що задаються викладачем або виявленими і сформульованими ким-небудь з учнів.

Проблемне питання - входить до складу проблемної задачі або окремо взяте навчальне питання, яке потребує відповіді на нього за допомогою мислення. Всі питання починаються з таких слів, як «чому», «як це розуміти», «як довести».

Проблемне завдання - це навчальне завдання, складене викладачем у формі проблемного завдання або проблемного питання з метою постановки учнів в проблемну ситуацію.

Проблемність як принцип навчання - це дидактичний принцип, який тільки починає затверджуватися в практичній методикою навчання.

При організації процесу навчання зміст навчального матеріалу не підноситься учням у готовому вигляді, а дається у складі проблемного завдання як невідоме шукане.

Умови, які необхідно дотримуватися, щоб створити проблемні ситуації?

Перше. Викладач дає учням практичне завдання, виконуючи яке, вони повинні отримати нові знання або способи дій, які слід засвоїти з даної теми.

Друге. Проблемне завдання повинне відповідати їх інтелектуальним можливостям.

Третє. При пред'явленні проблемного завдання викладач повинен враховувати реальний рівень знання учнів.

Четверте. Якщо учні, потрапивши в проблемну ситуацію, виявилися не в змозі з неї вийти, то викладач повинен сформулювати виниклу проблемну ситуацію і тим самим як би зафіксувати її, вказати причини невиконання завдання і приступити до пояснення навчального матеріалу, необхідного для його вирішення.

4. Методи інтерактивного навчання.

Інтерактивним називається таке навчання, яке засноване на психології людських взаємин і взаємодій. У діяльності викладача центральне місце займає не окремо індивід, а група учнів, обговорюючи питання, сперечаються і

погоджуються між собою, стимулюють і активізують один одного. При застосуванні інтерактивного методу найсильніше діє на інтелектуальну активність дух суперництва, змагальності. Під час такого заняття від викладача вимагається набагато більше активності і творчості, ніж тоді, коли воно проходить пасивно, у формі переказу вчитаних в книгах або давно відомих фраз. Викладач не повинен нав'язувати своєї думки, він висловлює свою точку зору лише в порядку вилучення висновків з висловлювань студентів.

Таким чином, при інтерактивних методах навчання спільна навчальна діяльність студентів, завдяки участі самого викладача в дискусіях з нею хіба що на рівних, перетворюється на якусь модель соціального спілкування особистостей в реальній творчій діяльності, а не просто відбувається взаємодія діяльностей.

До методів інтерактивного навчання можуть бути віднесені наступні:

- *Евристична бесіда*. Метод отримав назву від висхідного до Сократа методу навчання «евристика» (гр. - знаходжу, відкриваю, відшукую).

- *дискусія* представляє собою спеціально запрограмоване вільне обговорення теоретичних питань навчальної програми, яке зазвичай починається з постановки питання і розгортається спочатку як евристична бесіда. Те, що вона поступово переходить у дискусію, - нормальний хід заняття.

- *метод «мозкового штурму»* як метод навчання ще не встиг прижитися в практиці вузівського викладання. Він особливо широко застосовується в економічній управлінській діяльності, менеджменті.

- *метод круглого столу* був запозичений педагогікою зі сфери політики і науки. Він організуються зазвичай для обговорення якої-небудь проблеми представниками різних політичних партій і наукових напрямів.

- *метод ділової гри* спочатку виник не в системі освіти, а в практичній сфері управління. Зараз ділові ігри застосовуються в самих різних областях практики.

- одним з порівняно нових методів є *тренінг*. Багато хто може стверджувати, що тренінг нагадує метод ділової гри, але відмінність цих методів навчання досить явне: одні з них служать навчання практичного застосування теорії, а інший - практичного навчання самої теорії. Цей метод знаходить застосування у викладанні соціальної психології.

Лекція №4

Тема: Форми учбових занять і методика їх проведення.

Питання

1. Організація учбового процесу у Вузі.
2. Лекційна форма вчення.
3. Практичні, семінарські і лабораторні заняття в учбових групах

Список літератури

1. Бадмаєв Б.Ц. Методика преподавания психологии / Б.Ц.Бадмаев - М.:Гуманит.изд. центр ВЛАДОС, -2001 - 304с.
2. Ляудис В.Я. Методика преподавания психологии / В.Я.Ляудис - СПб,; Лидер, 2007 - 192 с.
3. Карандашев В.Н. Методика преподавания психологии / В.Н.Карандашев - СПб,; Питер, 2006 - 163 с.
4. Панибратцева З.М. Методика преподавания психологии / З.М.Панибратцева - М.:Знание, 1997 - 192 с.

1. Організація навчального процесу у Вузі.

Організація навчального процесу у Вузі регламентується робочим навчальним планом за напрямом підготовки і розкладом навчальних занять, які розробляються вищим навчальним закладом самостійно на основі державного освітнього стандарту. При цьому зразковий навчальний план і програми дисциплін носять рекомендаційний характер.

Навчання студентів проводиться в очній, заочній, очно-заочній (вечірній) формі або у формі екстернату.

Навчальний рік починається для студентів всіх форм навчання 1 вересня і закінчується згідно з робочим навчальним планом. Він розділяється на два семестри, заняття організовуються на основі розкладу, тривалість академічної години аудиторних занять встановлюється вузом, навчання включає теоретичні і практичні заняття.

Всі заняття розділяються на два види: аудиторні і самостійні. Основними видами аудиторних занять є лекції, семінари, практичні заняття, лабораторні роботи, консультації.

В кінці кожного семестру під час екзаменаційної сесії студенти здають заліки і екзамени з дисциплін.

У ряді випадків має місце триместрова система організації навчального процесу, при якому навчальний рік ділиться на три семестри. У навчальному році встановлюються канікули загальною тривалістю не менше 7 тижнів, в тому числі і 2 тижня в зимовий період.

При заочній формі навчання студенти виконують навчальний матеріал в тому ж об'ємі, що і при очному вченні, проте для самостійного вчення значно більше.

Екстернат - це самостійне вивчення дисциплінам, що вивчається, згідно з основною освітньою програмою вищої освіти.

2. Лекційна форма вчення.

Лекції є монологічною формою вчення. Особливістю традиційних лекцій є те, що активність на них проявляє викладач, студенти ж відносно пасивні, зовнішні прояви їх активності досить рідкі.

Читання лекцій доручається докторам і кандидатам наук, професорам і доцентам.

Функції лекцій:

- інформаційна;
- що систематизує;
- що роз'яснює.

Пропонується, що викладач на лекції повідомляє нові знання в систематизованому вигляді, а також роз'яснює найбільш важкі питання учбового курсу. Лекції можуть також виконувати стимулюючу і розвиваючу функцію. Лекції є досить складним виглядом учбових занять, тому їх ведення часто доручається найбільш досвідченим викладачам.

Методологічні аспекти підготовки і проведення лекції.

- Тема лекції.
- Підбір і структуризація матеріалу лекції.
- Як багато матеріалу потрібно відібрати для лекції.
- Написання конспекту.
- Початок і кінець лекції.
- Організація матеріалу.
- Стиль викладання.
- Вибір рівня важкості матеріалу.
- Постановка питання за змістом лекції.
- Наведення прикладів.
- Перевірка розуміння матеріалу студентами.
- Рівень уваги студентів.
- Конспектування матеріалу лекції студентами.

Щоб бути цікавою, лекція повинна відповідати декільком психологічним умовам.

Перша умова - усвідомлення студентом особового сенсу в придбанні знань в даній галузі науки.

Друга психологічна умова - усвідомлення аудиторією новизни матеріалу, що викладається.

Третя психологічна умова - це спонукання і стимулювання роботи мислення слухачів-студентів.

3. Практичні, семінарські і лабораторні заняття в учбових групах.

Семінар на відміну від лекції передбачає участь студентів в обговоренні учбового матеріалу. Форми їх діяльності можуть бути різними. Семінарські заняття в учбовому процесі виконують наступні функції:

- закріплення знань;
- розширення знань;
- розвиток умінь самостійної роботи;
- стимулювання інтелектуальної діяльності.

На семінарах студенти мають можливість закріпити знання, отримані на лекціях або з книг, в процесі переказу або обговорення.

Семінарські заняття можна розділити на два види:

- *репродуктивний вид* організації заняття передбачає, перш за все, активізацію не мимічних здібностей студентів. Вони повинні запам'ятати і переказати певний учбовий матеріал на основі даних лекцій, підручників або першоджерела.

- *продуктивний вид* організації заняття передбачає активізацію розумових здібностей студентів. Вони повинні порівняти, проаналізувати, узагальнити, критично оцінити, зробити висновок на основі почутого або прочитаного матеріалу і певним чином складених питань і завдань.

Практичне заняття на відміну від семінару, передбачає не просто обговорення студентами учбового матеріалу, а виконання ними певних практичних завдань (демонстраційний матеріал, індивідуальні, групові завдання, експеримент в парах, вирішення психологічних завдань, дискусія).

До основних форм практичних занять відносяться:

Семінари-практикуми, на яких студенти обговорюють різні варіанти вирішення ситуаційних завдань;

Семінари-дискусії присвячуються зазвичай обговоренню різних методик психологічного дослідження.

Лабораторна робота - один з різновидів практичних занять. Вона передбачає використання спеціального устаткування і приладів (при вивченні відчуття, пам'яті, мислення).

Лекція №5

**Тема: Управління самостійною роботою студентів.
Контроль і корекція учбової діяльності студентів.**

Питання

1. Ефективність самостійної роботи студентів.
2. Контроль як учбова дія студента.
3. Ефективність педагогічного контролю.

Список літератури

1. Бадмаев Б.Ц. Методика преподавания психологии / Б.Ц.Бадмаев. - М.:Гуманитарный изд. центр ВЛАДОС, 2001. - 304с.
2. Ляудис В.Я. Методика преподавания психологии / В.А.Ляудис. - СПб.:Лидер, 2007. - 192с.
3. Панибратцева З.М. Методика преподавания психологии / З.М.Панибратцева. - М.Знание, 1979. - 253с.

1. Ефективність самостійної роботи студентів.

Навчити студента самостійно вчитися - одне з важливих завдань методики викладання психології.

Завдання викладача, рішення яких допоможе студентам досягти організації самостійної роботи :

1. Сформувати у студента, відповідну мотивацію до глибокого вивчення науки. Як це зробити? Дати студентові зрозуміти, де, коли і для чого "йому особисто" можуть згодитися в житті знання психології людей.

2. Потрібно попередити студентів, що для засвоєння знань, що отримуються з лекцій і книг, необхідно постійно подумки проектувати їх на життєві психологічні явища (психічні процеси і стани, дії і вчинки людей і себе самого), прагнучи пояснювати їх на підставі психологічних знань.

3. Постійним керівництвом до дії. Для студентів при самостійному вивченні літератури повинен стати девіз: усі виведення, що отримуються при психологічному аналізі життєвих фактів, обов'язково записувати.

Як студентові реалізувати комплексний підхід до самостійної роботи?

Головне полягає в тому, щоб студент при читанні підручника і іншої літератури спирався на іншу інформацію, отриману на лекціях, тобто від лекції - до літератури, а від неї - до практики. Таким чином, засвоєння науки студентом означає не просто хороше знання її змісту, а ще і уміння застосовувати це знання в практичних ситуаціях.

Під час самостійної роботи студенти отримують знання з підручників і наукової літератури.

Основні функції підручника :

- орієнтувати студента в системі знань, умінь і навичок, які мають бути засвоєні відповідно до програми учбового предмета;

- підручник обкреслює деякий круг обов'язкових знань по даному предмету, не претендуючи на глибоке розкриття і детальний доказ логіки їх походження.

Таким чином, підручник поглиблює і уточнює знання, отримані студентом на лекціях, і одночасно спонукає до подальшого вивчення круга питань, що торкнувся, по рекомендованій літературі.

Умови, від яких залежить ефективність самостійного навчання.

По-перше, вона залежить від мотивації (пізнавальна).

По-друге, необхідність формування у студентів пізнавального інтересу.

По-третє, вдумливе вивчення предмета, що виключає поверхневий, формальний підхід до "проходження матеріалу".

2. Контроль як учбова дія студента.

Використання терміну "контроль" стосовно учбового процесу неоднозначно в педагогіці і педагогічній психології. У теорії *педагогіки* і педагогічній практиці під контролем розуміється "в широкому сенсі... перевірка чого-небудь", а в "вузькому", "принцип зворотного зв'язку, характерного для управління саморегульованою системою". Так трактується поняття в навчальному посібнику "Педагогіка".

У *педагогічній психології* поняття "контроль" вживається в дещо іншому сенсі - як учбову дію, що входить до складу самого процесу учбової діяльності того, що навчається в якості його складового елемента. Контроль як учбова дія здійснюється не як перевірка якості засвоєння по кінцевому результату учбової діяльності, а як дія активного дослідження безпомилковості своїх розумових операцій.

З *психологічної точки зору контроль* - це особлива учбова дія, метою якої є підтримка усіх інших учбових дій в строгих рамках заданої програми учбової діяльності (аналіз учнем умов учбового завдання і послідовне здійснення потрібних для її вирішення розумових операцій).

Основні функції контролю учбовою діяльністю:

- перевірка якості засвоєння студентів пройденого матеріалу і оцінка цієї якості;
- виявлення загального середнього рівня засвоєння учбової програми усіма студентами і оцінка ефективності учбового процесу за допомогою співвідношення результату навчання з метою, яка була перед ним поставлена;
- планування основних заходів, що коригують, по подоланню виявлених недоліків і множенню досягнутих успіхів.

Перевірка і оцінка знань, умінь і навичок здійснюється в ході *поточної, проміжної і підсумкової атестації студентів*.

Можна виділити наступні основні функції, які виконує перевірка і оцінка знанні, умінні і навичок:

- орієнтуюча;
- стимулююча;
- атестаційна.

Основні принципи перевірки і оцінки :

- об'єктивність;
- валідність;
- надійність;
- дифференційованність;
- системність;
- систематичність;
- конфіденційність.

Види перевірки знань - опитування і виконання практичних завдань (усний або письмовий). Може бути індивідуальною або фронтальною формою.

Форми перевірки знань - колоквиум, залік, іспит, контрольна робота, курсова робота, реферати, дипломні. Підсумкова перевірка і оцінка знань.

3. Ефективність педагогічного контролю.

Педагогічним контролем можна назвати усі повсякденні дії викладача, коли він на основі отримуваних по каналах "зворотного зв'язку" відомостей вносить ті або інші корективи в учбовий процес.

1. Це можуть бути дії викладача, що коригують, в ході лекції на основі будь-яких сигналів з аудиторії (ситуація спаду уваги до лекції, що викладається).

2. Контроль за мірою засвоєння учбового матеріалу студентами викладач, звичайно, здійснює на різному груповому зайнятті.

Контроль з боку викладача тут проявляється в тому, що він вчасно виявляє відхилення від правильного напрямку і тут же коригує хід дискусії шляхом ненав'язливого, диригуючого втручання.

3. До форм поточного контролю відносяться і деякі види письмових робіт студентів.

Таким чином, контроль має в якості головної своєї функції корекцію учбової діяльності студента у складі цілісного учбового процесу.

Методику викладання цікавить контроль і оцінка діяльності студентів, тобто будь-яка праця має бути оцінена. Як полегшити його завдання, допомогти зняти сумніви, зберегти твердість позиції? Відповідь напрошується одна: нейтралізувати суб'єктивізм, а для цього необхідно самому викладачеві розробити об'єктивні критерії оцінки знань студентів, а методику оцінки засновувати на цих критеріях.

Готових рецептів, кому і коли ставити відмінну або хорошу оцінку, звичайно немає. Але це не означає, що викладач може бути абсолютно вільний у виборі оцінки, покладаючись на свою компетентність у всьому (є викладачі, які серйозно вважають, що на "відмінно" знають тільки вони, а студентів це не доступно). Від цього недалеко і до суб'єктивізму, недозволеного в педагогічній діяльності.

Лекція №6
Тема: Зміст і особливості викладання психологічних дисциплін.

Питання

1. Цілі викладання психології у ВНЗ.
2. Цілі вивчення психології за принципом професійної орієнтації.
3. Основні освітні програми вищої освіти.

Список літератури

1. Бадмаєв Б.Ц. Методика преподавания психологии / Б.Ц.Бадмаев - М.:Гуманит.изд. центр ВЛАДОС, -2001 - 304с.
2. Ляудис В.Я. Методика преподавания психологии / В.Я.Ляудис - СПб,; Лидер, 2007 - 192 с.
3. Карандашев В.Н. Методика преподавания психологии / В.Н.Карандашев - СПб,; Питер, 2006 - 163 с.
4. Панибратцева З.М. Методика преподавания психологии / З.М.Панибратцева - М.:Знание, 1997 - 192 с.

1. Цілі викладання психології у ВНЗ.

Ставлячи перед собою мету викладання тих або інших тем і розділів необхідно враховувати особливості різних галузей науки.

Так, **теоретичну психологію** прийнято називати пояснювальною, а **прикладну психологію** - практичним застосуванням цієї теорії до різних сторін живої дійсності: до фактів подій і явищам психіки. Проте прикладна психологія теж пояснює, але конкретні факти реального психічного життя; *соціальна психологія* - явища громадського життя, факти групової поведінки; *інженерна психологія* - особливості взаємодії людини з технікою; *педагогічна психологія* - факти, пов'язані з умовами ефективності навчання і виховання; *медична психологія* - психологічні причини поліпшення або погіршення здоров'я; *військова психологія* - особливості поведінки людини в небезпечних ситуаціях бою і т. д.

Так, завдання у прикладної психології теж є пояснювальним, як і у загальної, теоретичної психології, але пояснювальною по відношенню до фактів своєї сфери інтересів, які відносяться до компетенції кожної прикладної галузі психології.

А що стосується практичного застосування психологічних знань, то як для теоретичної, так і прикладної психології воно зводиться до пояснення фактів, в одному випадку - з точки зору загальної теорії психології, а в іншому - з позиції вужчої галузі знань - конкретної теорії прикладної психології.

Практичне застосування психологічної теорії, загальної або прикладної, до завдань теоретичного дослідження в інших, суміжних або несуміжних, науках є одним з двох різновидів застосування теорії психології на практиці. Одну можна назвати - *застосування для пояснення психічних явищ*. Іншу - *застосування для перетворення психологічних фактів*, для зміни їх, для корекції, яке відноситься до компетенції практичної психології, наукова назва якої *психотехніка*.

Таким чином, *прикладна психологія* знаходить практичне застосування двояким чином: *для пояснення конкретних психологічних явищ* (теоретична частина прикладної психології) і *для перетворення* тих або інших сторін психіки (*практична частина прикладної психології, або психотехніка*).

Якщо викладач психології у ВНЗ заклопотаний розвитком творчого мислення студентів і всіляко сприяє цьому спеціальними інтелектуальними вправами, то це означає, що він зайнятий не лише теоретичною психологією - обґрунтуванням істинності теорії, роз'ясненням її постулатів, але і практичною психологією, психотехнікою, оскільки докладає свої зусилля до реального формування навичок мислення, розвитку здатності вирішувати розумові (аналітико-синтетичні) завдання при опорі на матеріал теоретичної психології.

Таким чином, спільною метою вивчення психології є формування у учнів(студентів) *уміння психологічно мислити*, застосовуючи свої психологічні

знання для наукового пояснення фактів і явищ психіки, а також для перетворення психіки людини в інтересах розвитку його особистості (навчання і виховання, формування колективу, психологічної корекції поведінки, що відхиляється, або психотерапевтичного лікування нервово-психічних розладів і т. п.).

2. Цілі вивчення психології за принципом професійної орієнтації.

Одним з принципів виділення конкретних цілей вивчення психології є принцип професійної орієнтації студентів як майбутніх фахівців. З цієї точки зору усіх студентів можна розділяти на дві великі групи: 1) більшість - це студенти не психологічних спеціальностей і 2) менша група - це студенти - психологи. І для тієї, і для іншої групи спільна мета вивчення психології одна і та ж, а що стосується конкретних цілей, то вони різні.

Почнемо розгляд *мети вивчення психології більшістю студентів, що не збираються стати фахівцями-психологами.*

Якщо спільна мета одна, це формування вміння психологічно мислити, застосовуючи теоретичні знання до рішення практичних завдань, то виникає питання: в яких діях, що входять в професійну діяльність фахівця, - не психолога, знадобляться ці знання і вміння їх застосовувати? На думку відомого психолога Е. А. Климова, психологічні знання потрібні будь-якому фахівцеві - не психологу для "психологічної грамотності", оскільки йому "доводиться доводити ідеї, задуми, настрої до свідомості інших (шукати взаєморозуміння, навчати, керувати)".

Межі достатньої грамотності в питаннях психології можуть бути лише специфічними для кожної сфери професійної діяльності. Так, наприклад, психологічна грамотність директора шахти, поза сумнівом, відрізняється від психологічної грамотності бригадира шахтарів. І не тому зовсім, що вони за службовою ієрархією стоять на різних східцях, а в силу відмінності характеру їх діяльності: вони вирішують різні завдання, залежно від яких аналізують і оцінюють взаємовідносини людей, навчають і керують ними.

Тепер розглянемо конкретні цілі вивчення психології студентами - психологами. Спільна мета - навчитися психологічно мислити, природно, відноситься до них в ще більшому ступені, ніж до фахівців - не психологам. Без вміння психологічно мислити психолог не відбудеться як фахівець.

Проте разом із спільною метою вивчення психології у майбутніх психологів-фахівців різного напрямку (теоретичного, прикладного, практичного) теж є свої конкретні цілі.

Так, психолог-теоретик, що навчається, приміром, на психологічному факультеті МГУ, повинен не лише озброїтися академічним знанням психології, але практично бути готовим вести наукові дослідження по фундаментальних проблемах психології, тим самим, розширюючи горизонти самої науки. При

цьому він може дозволити собі не бути фахівцем у прикладній галузі психології і не уміти нічого виконувати з високою майстерністю у сфері практичної психології. Нехай таке допущення є крайністю (реально психолог-теоретик, звичайно, багато що уміє робити і практично), але воно виразніше демонструє специфічну мету навчання психолога-теоретика. Його завдання - розвивати науку далі, володіти методологією і методикою наукових досліджень, упевнено орієнтуватися в сучасному стані вітчизняної і зарубіжної теоретичної психології, знати проблеми, дослідження яких вимагають інтереси подальшого розвитку науки.

Яка конкретна мета навчання такого фахівця? Вона, по суті, співпадає із спільною метою вивчення психології як науки - навчитися практично застосовувати наукові знання, уміти психологічно мислити, але для вирішення не стільки практичних, скільки теоретичних завдань. Йому потрібно навчитися застосовувати психологічну теорію не для перетворення, а для пояснення психічних явищ, раніше не пояснених.

По - іншому виглядає конкретна мета підготовки психолога, що спеціалізується на прикладній психології – педагогічній, віковій, правовій(юридичною), медичній (клінічною) і т. д., яка знаходить застосування для пояснення явищ психіки у вузьких, конкретних областях дослідження, а у своїй практичній частині(у психотехніці) - застосування для перетворення психіки. Така подвійна роль прикладної психології примушує нас по-особливому ставити перед собою і мета викладання, і мета вивчення її студентом.

Викладач психології може будувати свою роботу так, щоб спільна мета викладання - формування психологічного мислення досягалася головним чином на лекційному і семінарському занятті; практичні уміння - на лабораторному і практичному занятті, а також під час учбової практики в школах, дитячих садах, на підприємствах і фірмах, в юридичних консультаціях, судах і прокуратурах, в медичних клініках.

І так, дієвість методики викладання залежить в першу чергу від ясної усвідомленості мети викладання і підпорядкування їй усій сукупності методичних прийомів.

3. Основні освітні програми вищої освіти.

Основні освітні програми вищої професійної освіти за фахом "психологія".

В процесі навчання в університеті майбутній фахівець-психолог придбаває необхідні теоретичні знання, практичні уміння і навички; у нього формується професійна спрямованість, уявлення про сферу застосування професії психолога.

У зв'язку з цим цілі викладання психології по цих освітніх програмах повинні включати:

- навчання фундаментальним психологічним знанням;
- навчання прикладним психологічним знанням;
- навчання науково-дослідним умінням;
- навчанням практичним психологічним умінням в застосуванні психологічних знань для вирішення практичних завдань;
- формування психологічної культури.

Основні освітні програми після вузівської професійної освіти по психологічних спеціальностях.

Основні цілі викладання психології :

- поглиблене вивчення аспірантами психологічних дисциплін по науковій спеціальності;
- навчання умінням застосовувати знання по науковій спеціальності для вирішення науково-дослідних завдань;
- навчання знанням, умінням і навичкам науково-дослідної роботи;
- навчання умінням педагогічної діяльності у сфері психології.

Основні освітні програми вищого професійного, а також середньої спеціальної освіти фахівців з роботи з людьми (учителі, вихователі, лікарі, державні службовці, соціологи, юристи і т.д).

Основні цілі викладання психології :

- навчання основам психологічних знань;
- знайомство з методами психології;
- навчання прикладним психологічним знанням, що відповідають професійній спеціалізації студентів;
- формування загальної психологічної культури студентів.

Основні освітні програми вищого професійного, а також середньої спеціальної освіти фахівців природничо - наукового, технічного, будівельного профілю.

Основні цілі викладання психології :

- навчання студентів психології як засоби пізнання інших людей;
- навчання студентів психології як засобу самопізнання;
- навчання студентів психології як засобу саморозвитку;
- знайомство з методами психологічного пізнання і психологічної практики.

Основні освітні програми післявузівської професійної освіти по різних наукових спеціальностях.

Основні цілі викладання психології :

- навчання основам знань по сучасній науковій і практичній психології;
- навчання умінням застосування психологічних знань для ефективній організації викладацької діяльності.

Лекція №7

Тема: Методичні особливості викладання теоретичної психології.

Питання

1. Методичні особливості викладання історії психології.
2. Методичні особливості викладання загальної психології.

Список літератури

1. Бадмаев Б.Ц. Методика преподавания психологии / Б.Ц.Бадмаев. - М.:Гуманитарный изд. центр ВЛАДОС, 2001. - 304с.
2. Ляудис В.Я. Методика преподавания психологии / В.А.Ляудис. - СПб.:Лидер, 2007. - 192с.
3. Панибратцева З.М. Методика преподавания психологии / З.М.Панибратцева. - М.Знание, 1979. - 253с.

1. Методичні особливості викладання історії психології.

Викладання теоретичної (загальної) психології та її прикладних галузей має свої особливості не тільки з боку змісту, але і методики. Оскільки методика викладання постійно шукає найбільш дохідливі прийоми та методи, то вже сьогодні можна виділити її деякі методичні особливості.

Розглянемо їх коротко.

Історія психології - галузь психологічної науки, вивчається на психологічних факультетах університетів і академій. Але це не прикладна наука, а теоретична, що пояснює сучасний стан психології на основі її ретроспективного аналізу. Історія психології реконструює процес розвитку науки в його динаміці, починаючи з поглядів стародавніх на психіку (душу) і закінчуючи сучасними науковими уявленнями про неї.

При вивченні історії психології студентам важливо засвоїти логіку розвитку науки в часі, тобто які суспільні потреби її породили, і як вона допомогла задовольнити їх. Історія психологічної науки відсліджує і пояснює її хід з часу давнини до наших днів, дозволяє глибше зрозуміти сучасні теорії й гіпотези, вчить підходити до них історично.

Тому викладання історії психології жодною мірою не повинно створювати у студентів враження про "копання в далекому минулому", що не має нібито значення для сучасності, а покликане допомогти зрозуміти саме сьогоднішні проблеми і теорії, які не могли б бути вирішені без тих попередників, які вписані в історію науки.

Особливості історії психології як науки теоретичної, що є одночасно і історичною та психологічною, вимагають від викладача і особливого методичного підходу до її викладання. Істотне значення має послідовність викладання двох теоретичних дисциплін - загальної психології та історії психології. Іноді історія викладається раніше, іноді навпаки, а нерідко вони йдуть паралельно.

Щоб допомогти студенту направити свою думку на аналіз зв'язку історії психології, як із загальною психологією, так і з її конкретними галузями, можна використовувати такий методичний засіб, як проблемні навчальні завдання. Питання в задачах ставляться так, щоб, вивчаючи історію психології, студент звертався до сучасної теорії і, навпаки, вивчаючи загальну психологію або іншу сучасну галузь психології, порівняв її положення з тим, як вони зароджувалися і розвивалися в історії науки.

Це допоможе студенту зрозуміти сенс вивчення не тільки сучасної, гостро актуальною психологічної теорії, але і стародавньої і найближчій історії її розвитку, зрозуміти об'єктивну суспільну важливість кожної нової ідеї, що виникла в історії науки і просувала людство вперед у поясненні психічного.

Основна робота викладача в області методики викладання історії психології може бути виражена приблизно в такій формулі: проблемного викладу лекції -

через програмування самостійної роботи студентів - до творчої дискусії на семінарах або практичних заняттях.

Словом, лекції з історії психології потрібно прагнути перетворити в розмову про сучасності на основі ретроспективного аналізу пройденого нею шляху, що призвело до нинішнього її станом.

Які вимоги до лекцій обов'язково потрібно дотримуватися:

- зміст лекції потрібно прагнути скомпонувати так, щоб у стислій формі і строго логічно було викладено основні віхи та етапи історії психології;

- виклад історичної послідовності подій, пов'язаних з значними науковими відкриттями, треба побудувати так, щоб були видно логіка їх визрівання на базі попередніх наукових даних і об'єктивна підоснова їх появи саме в цей історичний момент;

- викладаючи історію психології як певну послідовність подій в розвиток науки в логічному і тимчасовому зв'язку, викладачу не можна не згадати про зміну наукового змісту основних понять, хоча терміни можуть зберігатися колишні. Так, наприклад, в різний час вкладається різний зміст у тлумачення понять рефлекс, образ, мотив, особистість і т.д. Можливо, потрібно буде присвятити одну з лекцій спеціально понятійного аналізу історії психології, використовуючи останніми публікаціями в цій області;

- було б дуже добре, якби викладачу вдавалося кожному значну подію в науці, що призвело до принципово нового висновку, показати у зв'язку з сучасними поглядами на дану проблему.

2. Методичні особливості викладання загальної психології.

Основною метою викладання цього предмету є засвоєння студентами загальних закономірностей функціонування психіки. Знання загальнопсихологічної теорії має лягти в основу вивчення ними конкретних прикладних галузей психології, зокрема віковій, педагогічної, соціальної та ін. Засвоєння сучасних досягнень психологічної науки дозволяють студенту свідомо підходити до всього того, що передувало їм, які погляди і теорії виникали і чому, в якій мірі вони сприяли науковому прогресу.

Вивчення загальної психології має методологічне значення для засвоєння інших навчальних курсів психологічного циклу, так як без знання загального неможливо розібратися в приватному.

При читанні лекцій та організації самостійної роботи з літературою потрібно кожне нове для студента наукове положення не тільки співвідносити з наявними в житті психологічними явищами, але і порівняти з тим, як вони пояснювалися раніше і яке пояснення отримали в сучасній загальній психології.

Лекційний курс залежно від кількості годин може бути розділений на блоки в різних варіантах.

1. Вступ до психології. Особистість і діяльність. Пізнавальні процеси особистості. Емоційно-вольова сфера особистості. Психологічні особливості особистості (п'ять блоків).

2. Загальна психологія як наука, її предмет і об'єкт. Психологія діяльності. Психічні процеси, стану й властивостей. Психологія особистості і її пізнавальна, емоційна, вольова сфери. Характер і темперамент. Здібності і спрямованість особистості (шість блоків).

На семінарських, практичних та лабораторних заняттях повинні відпрацьовуватися ті питання, які лектор запланував. Але при цьому на відміну від лекцій, які мають теоретичний характер, вони націлюють на формування у студентів вміння використовувати теоретичні знання на практиці для дослідження і перетворення психологічних фактів і тим самим навчити їх психологічно грамотно орієнтуватися в практичних ситуаціях.

Як на лекціях, так і на інших заняттях викладач повинен прагнути застосовувати активні методи навчання і ставити мету - навчити студентів мислити психологічними категоріями, аналізуючи наукові та практичні проблеми. Цієї мети він може досягати з допомогою проблемних питань і завдань, які він використовує як у лекціях, так і в якості навчального завдання студентам для самостійної роботи і практичних занять.

Загальні вимоги до методики викладання загальної психології.

1. Так як загальна психологія це теоретична, а не прикладна наука, то методика її викладання повинна бути спрямована на формування у учнів загального теоретичного мислення: всі навчальні завдання складені на реальних фактах, мають практичний сенс, переслідують мету навчити мислити теоретично, щоб вирішити практичну проблему.

2. Більшість студентів-першокурсників вивчає психологію вперше і відразу переймається свідомістю її необхідності для себе особисто, так як дозволяє вивчити і краще зрозуміти себе. Це цікаво і важко одночасно.

3. Не володіючи науковою термінологією, студенти в початковий період навчання не вміють користуватися психологічними поняттями у своїх виступах на семінарах, при відповіді на екзамені. Як подолати цей недолік? Краща методика - це та, яка спонукає до усної мови і заохочує мовну активність. Мова з використанням наукової лексики - це і є наукове мислення як результат засвоєння науки.

Лекція №8-9

Тема: Методичні особливості викладання прикладної психології.

Питання

1. Методичні особливості викладання вікової та педагогічної психології.
2. Методичні особливості викладання соціальної психології.
3. Методичні особливості викладання юридичної психології.
4. Методичні особливості викладання медичної психології.

Список літератури

1. Бадмаєв Б.Ц. Методика преподавания психологии / Б.Ц.Бадмаев - М.:Гуманит.изд. центр ВЛАДОС, -2001 - 304с.
2. Ляудис В.Я. Методика преподавания психологии / В.Я.Ляудис - СПб,,: Лидер, 2007 - 192 с.
3. Карандашев В.Н. Методика преподавания психологии / В.Н.Карандашев - СПб,,: Питер, 2006 - 163 с.
4. Панибратцева З.М. Методика преподавания психологии / З.М.Панибратцева - М.:Знание, 1997 - 192 с.

1. Методичні особливості викладання вікової та педагогічної психології.

Ці дві галузі психології можуть представляти один або два самостійних навчальних предмета. Методика викладання залежить від того, вивчаються чи вони як один навчальний предмет або як два різних. Для психологічних факультетів вони складають дві самостійні дисципліни. А яка повинна бути методика викладання, стає ясно при розкритті змісту цих галузей психологічної науки.

Вікова психологія як самостійна галузь психологічної науки вивчає вікову динаміку психіки людини. Як сказано в "Короткому психологічному словнику" "фактично збігається з змістом педагогічної психології; у своєму історичному розвитку вони практично невіддільні одне від одного.

Особливість нинішнього стану вікової психології як галузь психологічної науки викладачу доводиться враховувати і роз'яснювати студентам, що різниця в позиціях різних авторів говорить зовсім не про помилки кого з них, а свідчить про безперервному русі наукової думки.

Якщо ведеться її викладання як єдиної навчальної дисципліни з віковою психологією, то методика будується на показі взаємозв'язку процесу навчання та виховання з процесом розвитку психіки. Якщо викладання ведеться окремо, то вікова психологія, звичайно, буде цілком і повністю викладатися як наука про віковий розвиток психіки не тільки в дитинстві, але і в юнацькому, молодому, зрілому віці.

У методиці викладання вікової та педагогічної психології важливо підкреслити психологічний аспект навчання і виховання, показуючи його відміну від педагогічного. Потрібно постійно підкреслювати, що якщо педагогіка відповідає на питання "як навчати" і "як виховувати", то психологія, спираючись на закономірності психічного розвитку людини, пояснює, чому навчати і виховувати потрібно саме так", тобто науково обґрунтовує прийоми і методи педагогіки, які накопичені в емпіричному досвіді поколінь і вперше узагальнені в педагогіці Я.А.Каменским в його працю "Велика дидактика".

Вікова і педагогічна психологія як прикладна галузі психологічної науки служать як для пояснення конкретних психологічних фактів в області своєї наукової компетенції, так і для їх перетворення. Це означає, що студентам потрібно опанувати методами наукового дослідження фактів з метою їх пояснення. Крім цього, він повинен уміти застосувати психологічні знання для перетворення виявленого факту, тобто знати методи формуючого експерименту.

Так як ми маємо справу з прикладними науками, то серйозна увага повинна бути приділена методам і прийомам практичного навчання за допомогою проведення семінарів-практикумів, семінарів-дискусій", ділових ігор", "мозкової атаки", "круглих столів".

Лекції і різні форми практичних занять з застосуванням названих активних методів повинні забезпечити творче засвоєння теоретичних і практичних проблем вікової та педагогічної психології усіма студентами - майбутніми педагогами.

Щоб запрограмувати навчальні дії студентів, орієнтувати їх мислення на основні питання, що вивчаються курсів, потрібно скласти серію навчальних завдань.

2. Методичні особливості викладання соціальної психології.

У методиці викладання соціальної психології не може не враховуватися відносна молодість цієї науки.

На Заході в 20-х роках соціальна психологія стає провідним напрямком в психологічній науці. Дослідження і позитивного і негативного впливу первинних груп на своїх членів, на їх діяльність, на продуктивність праці людей, на трудову дисципліну і вивчення взагалі ролі психологічних факторів у сучасному виробництві, зокрема неформальних стосунків у групі і т.д.- все це мало велике практичне значення.

У нашій країні доля соціальної психології була драматичною. На самому початку, в 20-х роках, рефлексологія намагалася представити соціальне життя як сукупність рефлексів, потім фактично було заборонено психотехніку, а значить, і на будь-які прикладні психологічні дослідження, в тому числі на соціально-психологічні. Набагато пізніше вже в 50-і роки, за штучної, адміністративної психології соціально-психологічна проблематика теж не могла стати полем досліджень вже з іншої причини: вона стала "непсихологічною", так як не приходила ні в яке зіткнення з фізіологією вищої нервової діяльності, фізіологічної функцією мозку.

Тільки в 60-х роках соціальну психологію визнали як науку і з'явилися перші публікації: Поршневу, Паригін, Шибутини та ін. І тільки тоді термін "соціальна психологія" був визнаний, а з самої науки було знято клеймо "буржуазної науки".

Таким чином, вітчизняна соціальна психологія почала розвиватися як самостійна прикладна галузь психологічної науки тільки трохи більше 30 років тому, і природно, що до цього часу не припинилися наукові суперечки про її предмет. Немає поки і загальноприйнятого визначення соціальної психології як науки, не окреслено те коло проблем, що вирішує саме ця наука.

Тому при самостійному вивченні студент може зустрітися з різними, іноді взаємовиключними точками зору не одне і те ж питання, тому що наука перебуває в стані розвитку. Однак для початківців вивчати соціальну психологію ця обставина може створити певні труднощі, які потрібно враховувати в методиці викладання.

3. Методичні особливості викладання юридичної психології.

Юридична психологія - наука, що вивчає явища і закономірності психічного життя людей, пов'язані із застосуванням правових норм і участю в правовій діяльності. Інакше кажучи, ця наука про психологію правозастосовної діяльності та її суб'єктів, тобто співробітників правоохоронних органів. Юридична психологія в системі державної освіти вивчається в юридичних вузах і на юридичних факультетах університетів. Вона також викладається у вузах правоохоронної системи, економічних і управлінських навчальних закладах.

Курс юридичної психології викладається також в деяких гуманітарних вузах, що не входять в систему державного освіти: студентам, що спеціалізуються практичної психології для роботи в області соціального захисту, виробничої педагогіки, бізнесу. У програму курсу юридичної психології для студентів-психологів не входять загальнопсихологічні питання, тоді як для інших студентів, не психологічних спеціальностей вони становлять приблизно половину змісту навчального предмета.

Інакше кажучи, якщо при вивченні юридичної психології головним для студента-юриста є отримання знань про психологію людей, її потенційних клієнтів, то для студентів-психологів головне - це пізнання психологічного змісту діяльності юриста. Для цього йому треба бути компетентним якщо не в юриспруденції, то принаймні в юридичній психології.

З урахуванням цього і складаються основні проблемні питання і завдання.

Вирішуючи запропоновані завдання, студент-психолог буде подумки бачити себе на місці то слідчого, то судді, то підсудного, то свідка і т.д. Така рольова метаморфоза потрібна тому, що вивчати юридичну психологію доведеться, головним чином, з навчальної та спеціальної юридичної літератури, адресованій студентам-правознавцям. Ось і потрібно психологу образно представити конкретну діяльність за її опису і прийняти рішення за юриста за методом уявного діалогу.

Звичайно, краще всього було б вивчати предмет користуючись підручником "Юридична психологія", але по-перше, такі підручники поза юридичних вузів важко знайти, а по-друге, у них конкретні правозастосовні діяльності описані не стільки в психологічному, стільки в юридичному ключі, так що психологію все одно доведеться в ці описи "вносити" самому психолога.

Ще раз підкреслимо: головне для психолога, який виступає в ролі консультанта або експерта по психологічному поясненню поведінки, дій та діяльності людей, що піддаються правовому розгляду, - це знання психологічної структури діяльності юриста, який виконує різні професійні функції. Знаючи діяльність і спираючись на принцип деятельностиного підходу, він завжди зможе кваліфіковано вирішити такі завдання.

3. Методичні особливості викладання медичної психології.

Медична психологія уособлює зв'язок психології з медициною, особливо з такими її областями, як психіатрія, неврологія, нейрохірургія.

Предмет медичної психології в даний час ще не отримав чіткого та однозначного визначення. Деякі вважають, що поняття "медична психологія" і "клінічна психологія" тотожні. Інші бачать в них різницю і розводять їх.

В даний час можна зустріти кілька різних точок зору на утримання медичної психології як галузі психологічної науки, які варто проаналізувати, щоб прийти до певного висновку і вже виходячи з нього, спробувати окреслити коло питань для вивчення студентами-психологами.

Перше, що є для всіх авторів безперечним, - це визнання медичної психології галуззю психології, а не медицини. В той же час психологи іноді включають до її змісту ті ж питання, які включають і фахівці медицини. Між тим кожному зрозуміло, що застосування психології в умовах клініки не може входити до компетенції практичного психолога, який працює наприклад в школі.

Всі автори психологічних видань виражають у цілому одну і ту ж думку, нехай різними словами, що медична психологія - галузь психології, використовуючи психологічні закономірності в діагностики, лікування й профілактика захворювань. Розбіжності починаються там, де розглядаються питання змісту і завдань наукової дисципліни, її завдань.

Порівняємо визначення понять "медична психологія" і "клінічна психологія".

Насамперед, скажімо про їх обсязі. Автори вважають, що "медична психологія" - поняття ширше, ніж "клінічна психологія", так що остання є частиною першою. Під "клінічної психологією" розуміється область медичної психології, що вивчає психічні фактори походження і перебігу хвороб, вплив хвороб на особу, психологічні аспекти цілющих впливів. В дану область медичної психології включені розділи: патопсихологія, нейропсихологія, соматопсихологія.

А що стосується медичної психології, то під нею автори розуміють "галузь психології, що вивчає психологічні аспекти гігієни, профілактики, діагностики, лікування, експертизи та реабілітації хворих". У структуру медичної психології включений ряд розділів, серед яких найбільш загальним є клінічна психологія. До інтенсивного розвитку області медичної психології віднесені психогігієна, психофармакологія, психотерапія, психічна реабілітація і вся психокоректувальна робота.

Предметом медичної психології як прикладної галузі психологічної науки можна вважати психологічні впливи, що травмують або зцілюють вплив на людину, тобто психотравмуючі і психотерапевтичні фактори.

Теоретичний зміст медичної психології становлять ті галузі психологічної науки, які вивчають аномальні стани психіки, а також деякі галузі медицини, які вивчають психосоматичні прояви різних хвороб, психологічні наслідки травм.